

ČUDESNI SVET ZEKERIJE TAMIRA

Zekerija Tamir, poput svevidećeg gospodara podzemnog sveta, vidi tajne koje tegobni život običnog čoveka čine još mukotrpnijim, a nesreće i bedu periferijske sirotinje još tragičnijim. Za njega, svi konci tih tajni vode, kad preko a kad okolo, k ustrojstvu državnog i ideološkog nasilja. Iza svake agresije, od rata do silovanja, do klevete, do puke roditeljske pretnje detetu, stoje namere pravdane uverenjima, a većina uverenja zasniva se na predrasudama i društvenim ustanovama svih vrsta i nivoa. Njima odgovara *mozak koji ne misli*. Nema, zato, ustanove na koju se Tamir ne bi obrušio, niti vlasti, svetovne i duhovne, koju ne bi opaučio svojom teškom šakom. Svaka je njegova priča jedan atentat.

Nije onda čudno što se Tamirove knjige ne mogu naći u knjižarama mnogih arapskih zemalja. Britka oštrica njegove satire raseca nadvoje surovu stvarnost, ogoljavajući morbidnu prirodu despotskog ustrojstva duž cele društvene vertikale. Pisac je s raznih strana napadan, a glavna optužba je da njemu ništa nije sveto. Tamir ne samo da se od nje ne brani, već ju je dočekao s najvećom radošću i zahvalnošću.

Tamir dovodi svoje motive u nivo arhetipskog da bi sve čega se takne pretvorio u prozirne, primordijalne slike. Njegove slike sveta surovosti, strave i poniženja, vešala i zabrana, očas opsednu čitaočevu dušu. Ali, dok rendgenski ogoljava do moždine svet i život u kojem vlada logika izopačenog, Tamir, isto tako, s najvećom ljubavlju piše o ljudskoj dobroti – tamo gde je ima. Njegove svetinje su nevinost, dobrota i nežnost. On neguje priču dužine od jedne do pet strana jer s vrhunskom ekonomičnošću koristi prostor i reči da, u strogoj organizaciji svojih stalnih simbola i smenjivanja slika, iskaže ono za šta su drugima potrebne čitave knjige.

U Tamirovim pričama ima mnogo scenskog – gotovo svaka je spreman scenario za kratki film, kadšto i za igrani. To što još niko nije napravio bar jedan filmski omnibus od najdramatičnijih Tamirovih priča možda možemo pripisati činjenici da u svetu zapadne civilizacije, toliko okrenutom promovisanju atrakcija za masovnu potrošnju i trendovskim pogocima iz „egzotičnih“ sredina, narcisoidno sklonom sopstvenim kulturnim dometima a često opterećenom nipodaštavanjem pretežno zaostalog Srednjeg istoka, malo ko i pomišlja da dublje zaviri u dela jednog arapskog satiričara, koji, pri svemu, nije napisao nijedan roman.

U pogledu zapleta Tamir je apsolutno nepredvidljiv. On logično vodi priču u „tehničkom“ smislu, ali kojim će misaonim putem udariti u narednom momentu – to niko ne može pogoditi! Iz situacija koje se sastoje od sušte realnosti on jednim kratkim potezom prevodi svoje likove u svet fantastike, iz najfantastičnijih stanja baca ih u realnost bez najave, a da u tome ne osetimo nikakvu izveštačenost. Čitalac i ne primeti kad je uhvaćen u magičnu mrežu njegovih zamki i tek kad stigne do kraja priče, shvati da je, kao u kakvom čudesnom snu, odveden daleko od svega čemu se mogao nadati. Ono što se poslednjih tridesetak godina zove *magijskim realizmom*, a za šta su najzaslužniji Latinoamerikanci, spontano je, još od kraja pedesetih godina, izlazilo i ispod jednog pera koje piše zdesna nalevo – Tamirovog.

Uprkos često morbidnim sižeima, snaga Tamirovog izraza čini da se njegove knjige ljubomorno čuvaju i višekratno iščitavaju, kao što se radi s pričama Poovim, Čapekovim, Andrićevim, Borhesovim ili Birsovim. Tamirove alegorije najpre bi se i mogle uporediti s *Fantastičnim basnama* – komparacija koja bi tri četvrti stoleća starijem i već duže od stoleća slavnom Birsu mogla služiti samo na čast, a s ovim američkim „razbijačem“ povezuju ga – apsolutno koincidentno – i izvestan cinizam, i sklonost k morbidnim rešenjima, i virtuozni dijalozi.

Već u prvim svojim radovima Tamir je nadmašio sve svoje sunarodnike po čudnovatoj zgusnutosti proznog izraza i čistoti stila, koje su u arapskoj književnosti dan-danas nenadmašene. Njegov jezički izraz umnogome podseća na jednostavni, ali jezgroviti jezik bajki, basni i svetih spisa. On stvara simbole od svega što dotakne svojim čarobnim perom, leksika mu

je prosejana kroz sedam sita i rešeta, rečenica brza i bistra kao suza, pasusi kratki, izraz klasičan i strog a ipak moderan, projektovan u tipske simbole na granici klišea. Ni traga uobičajenom jezičkom egzibicionizmu kojem se Arapi olako podaju. Usled toga svaki je Tamirov tekst jezički savršeno proziran – toliko jasan i čist da sam čin njegovog prevođenja u duši izaziva svečano osećanje, poput strahopoštovanja u prisustvu kakve velike i neočekivane istine.

Živahan i hitar na misli i danas, ušavši u devetu deceniju života Zekerija Tamir i dalje piše svoje jedinstvene satirične kratke proze i političke komentare, ali ih sada ređe objavljuje po arapskim listovima koji se štampaju u Evropi već ih, pružajući od početka strasnu podršku sirijskom antirežimskom pokretu započetom u proleće 2011, dakako, njegovom liberalnom a ne klerikalno-ekstremističkom krilu, postavlja na svoju stranu na Fejsbuku pod simboličnim naslovom *Mahmâz* (= mamuza).

Srpko Leštarić, Beograd
<http://srpkolestarić.com/>